

cvet.« (»Slovenski Glasnik«, 1861.) Akoprem je ta povest pisana po določenem načrtu, umetni sostavi, akoprem se vidi velika skrb v opisovanju, in zlasti trud pisateljev, da bi ganil in prevzel čitatelja, vendar mi med vsemi prav ta najmanj ugaja. Nekateri dogodki, nekateri slučajji so preveč nenaravni. Glavnega junaka Valentina obupavanja nad svetom in nemirno brodenje po svetu mami srce in moti duha. Ali ima dovolj jelekne volje in trdnega značaja, da naj bi ga slovenska mladina posnemala? Če bi se bila pri izbiranju ta povest izpustila, ne bi bilo nič škodilo. — VI. »Izgubljen mož.« (»Slovenski Glasnik«, 1864.) Svarilen vzgled »izgubljenega« življenja. Krasni naravni darovi, ugodne razmere, a nekolika nesreča, potem ena zmota za drugo, nazadnje splošno rešilo vseh zgubljenih eksistenc — žganje in grob. Naj bi s prevdankom čitala te črtice naša slovenska mladina. — VII. »Hudo brézdno ali Gozdarjev rejenec.« (»Družba sv. Mohorja«, 1864.) Omenjenega leta je izšla ta izvrstna in v narodnem duhu pisana povest kot posebna knjižica. Zato utegne biti marsikateremu našemu čitatelju znana. O pisavi sedanjosti pa naj opomnim, da tu pa tam — ne dosledno enako — kar mrgoli nepotrebnih akcentov ali naglasnic. Čemu pisati: káj, ogoréla, nosisla, jédel, kóliko itd.? — VIII. »Nivse zlató, kar se sveti.« (»Koledar Družbe sv. Mohorja«, 1887.) Krasna in mična povest; kdo je ne pozna iz koledarja predlanskega? Prav zato pa ne morem umeti, kako je prišla med te izbrane spise. Saj je pač vsak Matičar tudi Mohorjanec in dotični koledar je vsem udom znan. Zato se nam zdi to pretiskavanje — potrata. To se pravi drva nositi v gozd. — IX. Zadnja povest so: »Huzarji na Polici.« (»Slovenski Glasnik«, 1863.) Ta povest je gledé pisave in slik, prizorov, pogovorov izmed najboljših, kar jih imamo v našem slovstvu. Erjavec je tu zadel ob prave strune, katere umeva naš narod. Komu ni ostal »nevidni« Miško v spominu in naj je čital povest pred leti in leti?

Tako imamo v 4. zvezku zabavne knjižnice res mnogo lepega blaga in knjiga ta se boče mnogim prikupila. Nedostatkov ne hvalim in sem je tudi dovolj omenil. Prav tukaj, ko imamo več spisov Erjavčevih skupaj pred seboj, prepričamo se lahko, da Erjavec je bil pisatelj za narod, ali če hočete, za ljudstvo. Kar je povzel iz prostega naroda in kar je pisal enako za prosti narod, mnogo je boljše nego ono, kar se ziblje v mračnih višjih krogih. Erjavec je bil mož zdravega srca; ako ga je tudi prijela nekaterikrat ona bolezen, za katero, hvala Bogu, nimamo domačega imena: sentimentalnost, ni mu prišla v naravo in hitro se je je otresel. Išči tudi ti čitatelj pri Erjavcu rajše zdravja, nego boleznih potrlih src! (Konec.) Dr. F. L.

Staroslovenski Jezičnik. Knjiga Slovenska v dobi od IX. do XVI. veka. Spisal J. Marn. XXVI. leto. — Kakor je že Levstik nekje rekel pisateljem slovenskim, da naj ne prime za novoslovensko pero, kdor se ni učil staroslovensčine, čutil je tudi g. prof. Marn živo potrebo temeljitega znanja staroslovenskega jezika. Da bi torej vedoželjnijim, po slovanski omiki hrepenečim Slo-

vencem uglasil pot v veličastni hram divne staroslovensčine ter postavil znanstveno podlago novoslovenski knjigi, spisal nam je učeni gospod profesor »Staroslovenski Jezičnik«, v katerem nam pripoveduje sè svojo znano temeljitostjo celo zgodovino staroslovensčine, veselo in žalostno, od prvih početkov do novejših časov, oziraje se skrbno na vse slovanske rodove. Podal nam je s to knjigo izvrsten uvod v staroslovensko knjigo, v katerem je nakopičil toliko gradiva, da je povsem opravičen stavek v začetku: »Smelo pa rečem, da knjiga pričujoča hrani v sebi več, nego povedati more njen razgled.« In še nekaj nahajamo v knjigi, kar jo posebno diči: veje namreč v njej duh iskrene ljubezni do slovanstva, tako da mora i čitatelj navdušiti se za stvar slovansko in z gorečnostjo poprijeti se učenja staroslovensčine, ki je »središče slovanskega jezikoslovja, ker je ohranila, ne da bi bila uprav mati vseh slovanskih jezikov, njih najstaršo obliko in v njej za vse hčere in sestre najtrdnjša pravila.« (Mikl. Prim. glasosl. slov. jez. 1852, str. VII.)

Preobsežna tvarina razvrščena je tako umno, da si lahko brzo ustvariš jasen pregled. In sicer pričinja gospod pisatelj, razloživši pojme: jezik, slovstvo, slovstvena zgodovina, z najstaršo zgodovino Slovanov. Dotaknivši se njih družinskega in verskega življenja, našteva nam razna občna imena: Anten, Venden-Vinden, Srbi, Iliri, Slovéní, z različnimi razlagami. Na to nas poučuje o posebnih imenih: Slovenci, Slovaki, Hrvatje, Srbi, Rusi, Poljaki, Čehi. Za tem nam popisuje delovanje sv. Cirila in Metoda, ki sta prinesla Slovanom »pravo pismo in prvo pismenstvo«. Vpleta kaj srečno Leona XIII. za Slované preimnitno poslanico »Grande munus«, katera ima v sebi že nekaj zagonetek sedanjim in prihodnjim učenjakom slovanskim. Pa zlati vek staroslovenskega slovstva kmalu mine. Metod umrè, petorica njegovih najslavnejših učencev pobegne na Bolgarsko, kjer se vzbudi vsled tega živahno slovstveno delovanje. V §§. 21 in 22 izvemmo razna mnenja o početku glagolice in cirilice, iz česar gospod pisatelj povzame, »da ste Glagolica in Cirilica vira grškega, in da ste obe ti pisavi Slovenom v porabo pripravili se po krščanstvu«, in da je najbrž Ciril ustanovil glagolico, Klemen pa cirilico. Potem navaja razne razredbe slovanskih jezikov, različna imena za staroslovenski jezik, kje mu je bila domovina, namreč v Panoniji, in ko je tu potihnila polagoma slovenska govorica, začelo je cvesti slovstvo na podlagi staroslovensčine pri posamnih rodovih, pri Čehih, Poljaki, Hrvatih, Srbih, Bolgarih in Rusih. Tako nam gospod pisatelj riše v velikih potezah zvezo novega slovstva sè starim, kar je posebno zanimivo, ker razširja kaj močno obzorje. O zvezi z novoslovensčino govori pozneje. Dalje popisuje slovstvo glagoliško in cirilsko, deléč spoménike po Miklosiču v panonske in nepanonske. S §. 37 pričinja se nekako druga polovica spisa.

Staroslovenska veda bi bila zamrla, da nam je niso vzbudili slovanski učenjaki. Zato se peča sedaj najprej s prvo slavno trojico: Dobrovský, Kopitar, Vostokov, in na to z drugo: Šafařík,

Miklosiĉ, Sreznevskij, opisujejo kratko njih življenje, spise in veliki pomen v vedi. Za temi pridejo na vrsto buditelji staroslovenščine pri posamnih rodovih, in sicer ĉeski: Hanka, Hanuš, Geitler, Hattala; srbski v Lužicah: Jordan, Smoleŕ; nemški: Schleicher, Bopp; nekateri slovaški, poljski, ruski: Preiss, Grigoroviĉ, Bodjanskij, Hilferding; srbski: Vuk, Daniĉiĉ, Novakoviĉ, Živanoviĉ; hrvatski: Gaj, Kurelac, Kukuljeviĉ, Brĉiĉ, Raĉki, Črniĉ; celi § 44. je posvetil V. Jagiću. Sedaj pa govori o zvezi novoslovenščine sĉ staro. Imenuje buditelje: prvi Bohoriĉ, Japel, Kopitar, Miklosiĉ, Metelko, Janežić, in mi po vsej pravici imenujemo Marna, akoprem se je sam jedva omenil. Dokazuje dalje, da se je i novoslovenščina pisala prej z glagolico in cirilico, in da so njeni najstarejši spomĉniki Brizinski, katerih zgodovino, pomen in obseg obdeluje vestno in natanĉno v §§. 47. in 48. Koneĉno sledĉ še trije drugi imenitni spomĉniki novoslovenski: I. Ljubljanski, II. Kranjski, III. Celovski in vrh tega še nekaj drobtin.

Stvarnega paĉ nimamo opomniti niĉesar poleg tolike temeljitosti in natanĉnosti. Vrinilo se je le nekaj tiskarskih pomol, tako n. pr. str. 26 maternega m. materinega; str. 37. Puškin roj. 1794, m. 1799. Gospod pisatelj piše (ibid.): rosijska knjiŕevnost; ali bi ne kazalo pisati tega nenavadnega priloga v ušĉesih? Hvalno je, da nam str. 48 pri Hanci popisuje tako zanimivo zgodovino Sazavskega spomĉnika; morda bi bilo prav, da je storil isto str. 43 pri spomĉniku: »Glagolita Clozianus«, ker mnogi nimajo v rokah Jeziĉnika XVIII., kateri bodo pa pridno prebirali »Jeziĉnik staroslovenski«. Kar piše (str. 11), da naj bi se pisalo obĉno ime Sloven ali Slovan, pridevnik pa le: slovanski, ne ugovarjamo sicer, a zdi se nam, da je boljĉe drŕati se ŕe splošnega: Slovan, slovanski, ker je tako udomaĉeno.

Radostno paĉ pozdravljajo vsi uĉenci ljubljeneĉga uĉitelja nauke, zbrane v tako lepo skupino, in gotovo bode vsem to najljubši spomin na one sreĉne ĉase, ko je je unemal z ŕivo besedo za veliĉastni jezik Ciril-Metodov; slovenskim uĉiteljem in dijakom pak je gospod profesor gotovo postregel kar najbolje, ker po pravici in le preskromno pravi gospod pisatelj sam: »S slovnico in ĉitanko staroslovensko se po tej moji povestnici dokaj miĉno razlagovati dā knjiga Staroslovenska ter ŕ njo vred potem Novoslovenska.« Iskreno ĉestitamo torej velezasluŕnemu gospodu profesorju, da mu je dal Bog zdravje, da je izvršil srĉno ŕeljo svojo ter podal nam prekrasno knjigo — paĉ najlepši plod svojega dolgotrajnega truda — Staroslovenski Jeziĉnik. J. D.

HRVATSKO SLOVSTVO.

(Piše Janko Barlĉ.)

Nedavno so zagledali beli svet v lepi, pisani obleki: »Pjesniĉki prvijenci Ivana Lepušiĉa« — Zagreb 1888. — 8°. Str. 158. (Cena 1 gld.) —, o katerih sem ŕe jedenkrat v »Dom in Svet«-u poroĉal. Pesnik, ljudski uĉitelj v Travniku, je zbral prvence svoje muze v ŕopek in ga podaril svojemu narodu. Pesnik, dasiravno ŕe mlad, kaŕe lep dar, a ni neznan hrvatskemu narodu,

ker je svoje pesmi ŕe nekaj let v »Viencu« priobĉeval. Najveĉ pesmij je patrijotiĉne vsebine, polnih goreĉega domoljubja, a zloŕil je je prav v narodnem duhu, zato se bode pa tudi narodu priljubil. V knjigi so razun nekoliko lirskih pesmic tudi tri veĉje epske: »Naŕdak osvete«, »Hajduk Gorštak i ljuba mu Draga« in »Pogibija Hasan paše«, katere so se pesniku ŕe dosti posreĉile, ĉetudi niso tako dovršene, kakor druge pesmi.

»Matica hrvatska« imela je 9. decembra m. l. glavno sejo. Pretresovalo se je najveĉ, katere knjige se bodo izdale za leto 1888. Ćleni bodo lahko ŕ njimi zadovoljni, ker jih bode mnogo, a bodo tudi zelĉ raznovrstne in zanimive. Med njimi bode izšel letos gotovo tudi I. zvezek: »hrvatskih narodnih pjesama«, katere Matica ŕe toliko ĉasa zbira. To bode ogromno delo, ker je Matica nabrala v tolikih letih velikansko ŕtevilo narodnih pesmij, s katerimi hrv. narod takĉ obiluje. Vseh ĉlenov je bilo v letu 1887 — 6765, za 258 veĉ, kakor v letu 1886. Gotovo lep napredek! Skupna imovina Matice pa, brez druŕstvene hiše, ŕteje 43.333 gld. 79 kr.

Hrvatje so imeli v malo letih mnogo leposlovnih listov. Pojavila se je lepa »Hrvatska Vila«, za njo »Balkan« in evo sedaj izhaja ŕe drugo leto »Dom i Sviet«. Veĉina teh listov vzbudila je med hrvatskim ĉitateljstvom veliko zanimanje in navdušenje; vendar, kakor kupĉek slame, ĉe ga zaŕgeš, sicer lepo gorĉ, ali kmalu pogasne, takĉ je tudi to navdušenje potihnilo, in listi so morali iz raznih vzrokov prenehati. In vendar je list, kateri stopa vkljub vsem neugodnostim letos ŕe v 21. teĉaj, a to je leposlovni tednik: »Vienac«. Hrvatska knjiŕevnost, katero so Ilirci iz dolgega spanja vzdramili, bila je v oni navdušeni ilirski dĉbi prosti diletantizem. Taĉas je pisal vsak, kdor je le ĉutil, da nosi v prsih sreĉ, katero mu bĕje za lepo hrvatsko domovino, pisal je, kar mu je sreĉ velevalo, pisal je v svetem navdušenju za narodno stvar. To je bilo sicer za hrvatsko knjiŕevnost zelĉ vaŕno, in kdĉ vĉ, ali bi se bila brez tega takĉ povzdignila; a niso imeli pa zato ti spisi posebne notranje vrednosti (izvzemši seveda nekatere). Kar si napisal, bilo je dobro, a ime se ti je kovalo v onem navdušenju v zvezde; dosti je bilo, da si nekaj napisal. Po letu 1849, ko je ona idealna ilirska dĉba prenehala, obrnila se je stvar sicer na boljĉe, poĉela so se dela tudi kritiĉno presojevati; lepoznanstvo je zastopal »Neven«, a za njim pa Deŕeliĉev: »Drago-ljub«, vendar ŕe vedno ni bilo pravega sistema, lepa knjiga je bila ŕele v razvitku.

Na koncu ŕestdesetih let pa se je pojavil nov list, okoli katerega so se hitro zbrali vsi hrvatski knjiŕevniki in sloŕno delovali v prosep lepi knjiŕevnosti, a ta list je bil tednik »Vienac«. Z »Viencem« se je zaĉela nova dĉba v hrvatski knjiŕevnosti. Ni ga bilo znamenitejšega pisatelja, kateri ne bi posvetil vseh svojih sil lepemu listu; najlepši plodovi hrvatske knjige so zagledali beli svet prav v tem listu, kateri se je pod veŕimi uredniki, posebno pod dr. I. Deŕmanom, dr. Fr. Markoviĉem in neumrlim A. Šenoem vspel do velike dovršenosti. »Vienac« je bil res venec